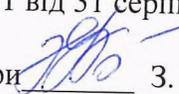


МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Катедра української мови імені проф. Івана Ковалика

Затверджено

на засіданні катедри української мови
імені проф. Івана Ковалика
філологічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка

(протокол № 1 від 31 серпня 2023р.)

Завідувач катедри  З. О. Купчинська

СИЛАБУС

з навчальної дисципліни

“Ономастика в середній школі”,

**що викладається в межах ОПП “Середня освіта (українська мова та
література)”**

**другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності
014 “Середня освіта”.**

Спеціалізація 014.01 Українська мова та література

Львів - 2023

Назва курсу	«Ономастика в середній школі»
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет ім. Івана Франка м. Львів, вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Катедра української мови імені професора Івана Ковалика
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність 014 Середня освіта. Спеціалізація 014.01 Українська мова та література
Викладачі дисципліни	Сокіл-Клепар Н. В., кандидат філологічних наук, доцент.
Контактна інформація викладачів	nataliya.sokil-klepar@lnu.edu.ua https://philology.lnu.edu.ua/employee/sokil-natalija Головний корпус ЛНУ ім. Івана Франка, каб. 234 м. Львів, вул. Університетська, 1
Консультації з питань навчання по курсу відбуваються	Консультації в день проведення дисципліни за попередньою домовленістю. Консультації за попередньою домовленістю. Для погодження часу консультації слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка дисципліни	https://philology.lnu.edu.ua/course/suchasni-onomastychni-doslidzhennya
Інформація про курс	Дисципліна «Ономастика в середній школі» є нормативною дисципліною зі спеціальності 014 «Середня освіта» спеціалізації 014.01 Українська мова та література для освітньої програми «Середня освіта (українська мова та література)». Ця дисципліна викладається в 1 семестрі в обсязі 3,5 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація курсу	Курс передбачений для студентів-магістрів першого року навчання. Як важлива складова навчальної програми цей курс ознайомлює студентів із власними назвами – фрагментом лексичної системи мови. Оними розглядають у контексті лінгвістики, однак вони є цікавими також і для немовознавчих дисциплін, скажімо, історії, географії, соціології, антропології, етнографії, археології, живопису. Об'єкт ономастичних досліджень – широкий спектр найменувань осіб, територіальних, водних, космічних локусів, предметів побуту, духовних надбань та ін.

<p>Мета та цілі курсу</p>	<p>Мета курсу – допомогти студентам з’ясувати особливості власних назв у лексичному багатстві мови; простежити закономірності розвитку та функціонування онімів у мові й мовленні; зрозуміти роль власних назв у гуманітарній та суспільній парадигмах; відтворити онімне багатство українського народу в контексті світового надбання; виявити наповненість онімами навчальних матеріалів для учнів та довести потрібність вивчення власних назв у школі.</p> <p>Курс «Ономастика в середній школі» має загальнотеоретичні та практичні цілі.</p> <p>Загальнотеоретичні цілі курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зрозуміти проблеми онімної термінології; • осмислити головні процеси виникнення, формування та розвитку пропріативів; • бачити зв'язки, відмінності між онімами та апелятивами; • зрозуміти роль власних назв у шкільному навчальному процесі. <p>Практичні цілі курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • засвоїти принципи розрізнення онімів та апелятивів на основі їхніх функцій; • зрозуміти традиції іменування українців; • вміти правильно тлумачити топоніми, гідроніми, ороніми, уникаючи псевдотеорій; • виробити вміння фіксувати, систематизувати й аналізувати пропріативи; • використовувати компетентісний підхід до вивчення різних видів власних назв на уроках української мови.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Рекомендована література</p> <p><i>Основна:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Воляннюк І. О. Актуальність вивчення ономастики в школі. <i>Нова педагогічна думка</i>. 2014. № 2. С. 109–114. 2. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики: монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 3. Кравченко Л. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ, 2014. 4. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. 5. Торчинський М. М. Українська ономастика. Навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. <p><i>Додаткова:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Купчинська З. Стратиграфія архаїчної ойконімії України: монографія. Львів, 2016. 7. Львівська ономастична школа: хрестоматія [відп. ред. Купчинська З. О.]. Львів, 2019. 8. Скляренко О., Скляренко О. Типологічна ономастика: [монографія]: у 5 кн. Книга 1: Лексико-семантичні особливості онімного простору. Одеса: Астропринт, 2012; Книга 2: Ономастичний словотвір у типологічному ракурсі. Одеса: Астропринт, 2015. 9. Ономастика України та етногенез східних слов'ян / відп. ред. І.

	<p>М. Железняк. Київ, 1998.</p> <p>10. Пахомова С. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах. Ужгород, 2012.</p> <p>11. Тараненко О. О. На теми сучасної української ономастики. <i>Мовознавство</i>. 2007. № 1. С. 6–22.</p> <p>12. Торчинська Т. А. Місце роботи над ономастикою на уроках української мови в початкових класах. <i>Збірник наукових праць Херсонського державного університету</i>. Педагогічні науки. 2014. № 65. С. 130–134.</p> <p>13. Торчинський М. М., Торчинська Н. М. Морфемні та словотвірні особливості власних назв. Innovative trends of science and practice, tasks and way to solve them. 25. 2022. S. 442–446.</p> <p>14. Фаріон І. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX ст. (з етимологічним словником). Львів: Літопис, 2001.</p> <p>15. Франко І. Причинки до української ономастики. <i>Науковий збірник, присв. проф. М. Грушевському</i>. Львів, 1906. С. 185–218.</p> <p>16. Юрків М. М. Гідронімно-ойконімний паралелізм в українській ономастиці (на матеріалі ономастикону Західної України). Тернопіль, 1999.</p> <p>17. Янчура Д. І. Українська ономастична школа в Польщі: аспектуальний огляд проблеми. <i>Лінгвістичні дослідження</i>. 2022. С. 318–338.</p> <p>18. Onomastic terminolog. URL: https://icosweb.net/publications/onomastic-terminology/</p>
Тривалість курсу	Один семестр (1)
Обсяг курсу	Загальний обсяг – 105 годин, у т. ч. 16 годин лекційних, 16 годин практичних занять і 73 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Студенти повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основні ознаки онімів; • види власних назв і закономірності їхнього творення; • теоретичні засади вивчення та методи дослідження онімів; • новітні та традиційні підходи вивчення пропріативів у загальноєвропейському науковому континуумі загалом та українському зокрема; • діяльність головних ономастичних осередків, шкіл, видавничих ресурсів тощо; • основні етапи становлення та розвитку українських ономастичних студій; • традиції іменування людей в українській та світовій культурах; • особливості формування сільського та міського топонімного просторів; • умови формування та способи реалізації в мовознавстві інших видів власних найменувань (ергонімів, космонімів, зоонімів, хрематонімів); • важливість вивчення онімів у середній школі; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виокремлювати оніми в лексичному складі мови; • розрізняти функції онімів та апелятивів;

	<ul style="list-style-type: none"> • зібрати онімний матеріал (мікротопоніми, антропоніми, ергоніми та ін.) з невеликої території, скажімо, одного населеного пункту, кількох вулиць; • здійснювати комплексний аналіз онімів (твірна база, структурно-словотвірні та парадигматичні особливості, етимологічні моменти, функціональний аспект); • визначати роль і місце пропріативів у навчальній діяльності школярів.
Ключові слова	Ономастика, власна назва, типологічна ономастика, когнітивна ономастика, соціономастика, літературна ономастика, фольклорна ономастика, антропонім, андронім, патронім, топонім, мікротопонім, ергонім, зоонім, ідеонім, прагматонім.
Формат курсу	Очний
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Залік
Пререквізити	Базові філологічні знання.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	На заняттях буде застосовано традиційні й інноваційні методи викладання, а саме: пояснювально-ілюстративний, евристичний, репродуктивний, дослідницький. Заплановане створення проєкту, презентації, онлайн-тестування, написання есе та ін.
Необхідне обладнання	Проектор, планшет або ноутбук
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються так:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні/самостійні/есе: 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 20; • контрольні заміри (модулі): 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 30; • іспит: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів – 50. <p>Підсумкова максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Робота на практичних заняттях:</p> <p>Аналіз прочитаного (визначення важливої інформації, думок, фактів, узагальнення, розуміння) – 5 б.</p> <p>Есе (позиція автора, теза, приклади на підтвердження власної думки, точність, логічність, висновки, креативність, граматики та орфографія, стилістика речень) – 5 б.</p> <p>Виконання цифрових завдань (ментальна мапа, презентація) (вміння користуватися ресурсом, зовнішній вигляд матеріалу, вміння презентувати в аудиторії) – 5 б.</p> <p>Усна доповідь (розуміння теми, підготовленість, ліміт часу, фокус на темі, лексика, використання завершених речень, гучність голосу) – 5 б.</p> <p>Виконання письмових завдань (грамотне оформлення, чіткість і правильність виконання, використання наукової літератури, словників, довідників та енциклопедій) – 5 б.</p> <p>Проектна діяльність (чітка структура матеріалу, акцент на</p>

	<p>головному, достатня кількість матеріалу (якщо практичного, то хоча б до 30 одиниць; якщо теоретичного – 10–20 опрацьованих позицій), вміння лінгвістично аналізувати, робити висновки, узагальнення, порівняння, дизайн) – 5 б.</p> <p>Модуль 1 (есе) – 5 б.</p> <p>Модуль 2 (проєкт) – 15 б.</p> <p>Разом поточне оцінювання – 50 б.</p> <p>Залік. <i>Тестові завдання для заліку уміщені на сторінці атестованого курсу в системі електронного навчання:</i> https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=1790</p> <p>Разом (підсумкова максимальна кількість балів) – 100 б.</p> <p>Академічна доброчесність: очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність покликань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботі студента, незалежно від масштабів плагіату чи обману, є підставою для того, щоб викладач її не зарахував. Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Усю літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, надає викладач винятково в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студентів заохочують до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані за виконання відповідних видів робіт. При цьому обов'язково враховується присутність на занятті та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом та іншими мобільними пристроями під час занять з метою, не пов'язаною з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до заліку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ономастика як наука. Зв'язки з лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами. 2. Структурні складові ономастики. 3. Проблемні питання ономастичної термінології. 4. Розвиток ономастики як науки. Історія питання. 5. Поняття семантики у власних назвах. 6. Явище онімізації апелєтивів та апелєтивізації онімів. 7. Методи дослідження власних назв. 8. Когнітивна ономастика. Проблеми. Дослідники. 9. Типологічна ономастика. Проблеми. Дослідники. 10. Соціономастика. Проблеми. Дослідники. 11. Проблеми екології онімного простору.

	<p>12. Антропоніміка як наука про власні особові імена. 13. Традиції іменування в українській та світовій культурах. 14. Історія формування іменної та прізвищевої систем українців. 15. Основні семантичні групи українських прізвищ. 16. Словотвірні типи українських прізвищ. 17. Віртуальна антропонімія. Особливості творення. Дослідники. 18. Ергоніміка. Сучасний стан дослідження. 19. Топоніміка як наука. Дослідники. 20. Гідроніміка як наука. Дослідники. 21. Сучасний стан вивчення космонімів, зоонімів, ергонімів та інших видів власних назв. 22. Власні назви у структурі підручників з української мови.</p> <p><i>Тестові завдання для заліку вміщені на сторінці атестованого курсу в системі електронного навчання:</i> https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=1790</p>
Опитування	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

СХЕМА КУРСУ

Тиж. / дата / год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття) (лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література. Ресурси в інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
	МОДУЛЬ 1. Загальнотеоретичні проблеми				
1 т. 2 год.	Ономастика як лінгвістична дисципліна. Термінна система. Зв'язок ономастики з іншими науками. Основні класифікації пропріальної лексики.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		вересень, 2023 р.
2т. 2 год.	Структурування онімного простору.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		вересень, 2023 р.
3 т. 2 год.	Апелятив vs онім: межі взаємопереходу. Поняття семантики у власних назвах.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		вересень, 2023 р.
4 т. 2 год.	Апелятив vs онім: межі взаємопереходу.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010.		жовтень, 2023 р.

			Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		
5 т. 2 год.	Новітні підходи до вивчення пропріативів. Використання власних імен і назв на уроках української мови.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.	Реферат «Особливості розвитку української теоніміки» (8 год).	жовтень, 2023 р.
6 т. 2 год.	Традиційні та новітні підходи до вивчення власних назв.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. – Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		жовтень, 2023 р.
МОДУЛЬ 2. Власні особові імена					
7 т. 2 год.	Антропоніміка – наука про власні особові імена. Традиції іменування та мода на імена.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012. Кравченко Л. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ, 2014.	Доповідь «Етнонімія: історія, проблеми, погляди» (8 год).	жовтень, 2023 р.
8 т. 2 год.	Іменування українців: традиції та модні віяння.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		жовтень, 2023 р.

9 т. 2 год.	Ім'я, прізвище, прізвисько, псевдонім, нікнейм, позивний – різнобічні ідентифікатори особи в сучасному суспільстві. Основні семантико-мотиваційні групи таких онімів.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012. Кравченко Л. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ, 2014.		листопад, 2023 р.
10 т. 2 год.	Ім'я, прізвище, прізвисько, псевдонім, нікнейм, позивний – різнобічні ідентифікатори особи в сучасному суспільстві.	практичне заняття	Кравченко Л. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ, 2014. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.	Презентація «Мовний образ імені та прізвища» (8 год).	листопад, 2023 р.
МОДУЛЬ 3. Інші види власних назв					
11 т. 2 год.	Деталізація топонімного простору. Культурно-виховне значення топонімів.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.	Збір, систематизація, аналіз онімного фрагмента (на вибір). Його презентація в навчальній діяльності учнів (33 год).	листопад, 2023 р.
12 т. 2 год.	Деталізація топонімного простору. Культурно-виховне значення топонімів.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		листопад, 2023 р.
13 т. 2 год.	Гідроніми як джерело збереження архаїчної лексики. Назви водойм – виразники етнокультурної інформації та міжкультурної	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010.		грудень, 2023 р.

	комунікації.		Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		
14 т. 2 год.	Гідроніми як джерело збереження архаїчної лексики.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.		грудень, 2023 р.
15 т. 2 год.	Специфіка та вивченість космонімікону, зоонімікону, ергонімікону в сьогоденні.	лекція	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.	Презентація «Розвиток української зооніміки на тлі іншослов'янської» (8 год).	грудень, 2023 р.
16 т. 2 год.	Специфіка та вивченість космонімікону, зоонімікону, ергонімікону в сьогоденні. Їхня презентація в шкільних підручниках.	практичне заняття	Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. Словник української ономастичної термінології / укл. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012.	Реферат «Обриси зоряного неба: особливості творення космонімів, астронімів» (8 год).	грудень, 2023 р.